

Cijenjeni čitatelji,

Aktivnosti na koje smo se odazvali:

- 02.06. i 04.06. na manifestaciju Tjedan udruga, koje je organizirao Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje;

- 3.dječji sajam 25.09.-27.09. u Areni;

- dana 16.10. Udruga roditelja Šibensko-kninske županije Izvor ljubavi u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgović, u Šibeniku organizira predavanja s temom *Pomognimo im da prevladaju teškoće u učenju od predškolskog doba do zrelosti*

- dana 20.11. u Osijeku u OŠ Franje Krežme, Školska 3 organiziramo skup za djelatnike škola Osječko-baranjske županije, O specifičnim teškoćama učenja.

Educiramo i u drugim gradovima i školama: OŠ Silvije Strahimira Kranjčevića-Sinj, OŠ I. G. Kovačića-Vinkovci, OŠ M. Držića-Zagreb, Srednja elektroindustrijska škola-Rijeka, Komercijalna i trgovačka škola- Bjelovar, OŠ Rude-Samobor, OŠ Popovača, Srednja medicinska škola-Karlovac, OŠ Mihaela Šiloboda-Sv.Martin pod Okićem i OŠ V. Kovačića-Hum na Sutli.

Na I programu radija 04.06. govori se o disleksiji u emisiji Šesto čulo i 23.10. na Hrvatskom katoličkom radiju u emisiji Obitelj danas, koju vodi Sonja Kuzmić, a 20.11. TV emisija na I

programu Znanstvena petica ugošćuje Željku Butorac, prof. logoped.

Ponosni smo jer je 28.12. izašlo drugo prerađeno izdanje monografije DISLEKSIJA. Sve informacije kako knjigu nabaviti, možete pronaći na našim stranicama www.hud.hr Opet ćemo prihode od prodaje upotrijebiti za tiskanje trećeg izdanja.

Pozivamo Vas, pišite nam i upoznajte nas s aktivnostima u svome mjestu.

Predsjednica HUD-a Stanislava Leljak-Turžanski, logopedinja

Grada lagana za čitanje za osobe s disleksijom

U Portugalu, u univerzitetskom gradu Bragi, održana je od 19.-22.07.2009. godine XVI Europska konferencija o čitanju.

Na konferenciji u Bragi bilo je preko 500 sudionika iz svih krajeva svijeta. Posebno je velik broj sudionika bio iz SAD-a i skandinavskih zemalja.

Glavna tema ove konferencije je **Pravo na pismenost**. Učestvovalo je oko 200 izlagača, 5 plenarnih izlagača i 20 radionica.

Ostale teme su bile iz područja čitanja i pisanja, a obuhvaćena su mnoga

pitanja vezana uz čitanje u osnovnim, srednjim školama i kod odraslih osoba. Ja sam održala predavanje, a potom i radionicu na temu **Disleksija i grada lagana za čitanje**. Upoznala sam sudionike s problematikom disleksije kao poremećajem čitanja, te im pokazala način kako će prilagoditi tekstove i tako im pomoći da se uspješno uključe u odgojno- obrazovni sustav.

Uspješno ovladavanje vještinom čitanja, najvažniji je obrazovni zadatak osnovnog **školovanja**. Čitanje je zapravo instrument koji je stalno u upotrebi pri učenju, tijekom školovanja i kasnije u životu. Na jednoj je strani, dakle, izuzetno značenje čitanja, koje je teško jednostavno izreći, a na drugoj izuzetna složenost i osjetljivost fenomena čitanja. Taj fenomen je još uvijek tvrd orah za znanost, unatoč tisućama istraživanja, pa o čitanju, učenju čitanja i teškoćama čitanja još nema dovoljno pouzdanih spoznaja. Naime, teškoće u čitanju imaju na stanovit način "epidemijske" značajke širom svijeta: uz teškoće koje mnoga djeca imaju u čitanju, razumljivo je da malo čitaju, i ne služe se čitanjem kao nužnim instrumentom, ne uživaju u čitanju i, na kraju, zbog toga trpe dugoročne nepovoljne posljedice. (usp. Hadžiselimović, 1984.g.).

Kako postoje teškoće u čitanju, poremećaj čitanja (disleksija) i poremećaj pisanja (disgrafija), važno je znati što je čitanje i pisanje, te njihova važnost za život svakog pojedinca. Podaci govore da u svijetu ima oko dvije milijarde ljudi koji ne znaju čitati, a u Republici Hrvatskoj, po

zadnjem popisu stanovništva, 7% je nepismenih ljudi (oko 300 000 ljudi).

Naša kultura se bazira na čitanju, obrazovni sustav također, a čitanjem dobivamo gotovo najveći dio **informacija** (iz knjiga, interneta, TV itd.), **komuniciramo s ljudima** (pismima, e-mailovima, poruke mobitelom itd.), **usvajamo znanja i zabavljamo se**. Onaj koji ne zna čitati i pisati je NEPISMEN, a to je UNESKO još 1951. godine dao kroz definiciju **pismene osobe**, odnosno one koja zna čitati i jednostavnim riječima zapisati svoje dnevne aktivnosti.

Funkcionalno pismena osoba je ona koja se može uključiti u sve aktivnosti za koje je potrebna pismenost, kako bi učinkovito funkcionirala u svojoj društvenoj grupi ili zajednici. Takva je osoba sposobna razvijati čitanje, pisanje i računanje, kako za osobni, tako i za razvoj društva.

Jesu li osobe s disleksijom funkcionalno pismene? Ako nisu funkcionalno pismene, kako svladavaju školsko gradivo koje je gotovo u potpunosti u knjigama? Kako im pomoći?

Disleksija, kao jedna od teškoća u čitanju, pisanju i učenju, rasprostranjena je diljem svijeta, te obuhvaća 8-10 posto stanovništva. U Hrvatskoj je u 2008. godini upisano oko 330.000 djece u osnovne i srednje škole. U skladu s podatkom o rasprostranjenosti disleksije u svijetu, okvirna brojka s kojom se raspolaže u Hrvatskoj udruzi za disleksiju (HUD) o broju školske djece s disleksijom je čak 28.000 djece u osnovnim i srednjim školama RH. Usprkos tome, nema

sustavne brige o osobama s tim teškoćama.

Podaci iz školske prakse govore da je sve više djece s teškoćama poput disleksije. Unatoč tome, školski programi i udžbenici nisu prilagođeni takvoj djeci, posebno lektire. Okolina u kojoj dijete živi i radi, nije sklona razumjeti teškoće koje ima dijete s disleksijom. Kako doći u ravnopravan položaj s ostalim vršnjacima i usvajati znanja koja dobivaju u školi? Najvažnije je naučiti čitati i razumjeti što smo pročitali. Upravo zato, a u cilju individualiziranog pristupa prema ovoj djeci, u svijetu se koristi **građa lagana za čitanje**.

Prateći razvoj knjižnica diljem svijeta, IFLA je uočila potrebu za poboljšanjem knjižničnih usluga za osobe s posebnim potrebama. Stoga je pristupila izradbi Smjernica za knjižnične programe opismenjavanja i Smjernica za građu laganu za čitanje.

Međunarodne Smjernice za građu laganu za čitanje, donose pravila koja su osnova za prilagođavanje knjižnične građe (novine, vijesti, članci u časopisima, knjige, udžbenici i sl.). Novost u svijetu, ali ne i kod nas, je upotreba građe prilagođene osobama s teškoćama u čitanju i pisanju, tj. učenju. Mi nemamo praksu izdavanja knjiga, udžbenika ili novina, prerađenih po smjernicama građe lagane za čitanje. Iskustvo logopeda koji rade sa školskom djecom pokazalo je, da uz upotrebu knjiga koje sadržajem, dizajnom i ilustracijama privlače pažnju osoba s teškoćama u čitanju i pisanju, dolazi do bržih pozitivnih pomaka u usvajanju jezika i pisma.

Upotrebom građe lagane za čitanje, dobro odabranih tekstova, otvaraju se mogućnosti djeci i mladima s teškoćama u učenju za bolje pamćenje, produbljivanje razumijevanja jezika i bolju organizaciju podataka za kvalitetno učenje. Omogućava učenicima s disleksijom čitanje udžbenika i lektire, te ih motivira na učenje. Ovako izrađena građa lagana za čitanje, učiteljima olakšava planiranje individualiziranog pristupa u nastavi i njegovu realizaciju u radu s učenicima s disleksijom, kao i učenicima s jezičnim teškoćama.

Smjernice za izradu građe lagane za čitanje razlikuju se za osobe s disleksijom od osoba sa smanjenim intelektualnim funkcioniranjem, jer se razlikuje jezični nivo prilagodbe. Osobe s disleksijom ne smijemo osiromašiti za informacije i emocionalni naboj teksta, dakle prilagođavamo ga tako da konstrukcija rečenica, izbor i poredak riječi u rečenici, pojašnjavanje riječi, oblik i izgled teksta, veličina fonta, podebljavanje važnih riječi napravljeni su tako da olakšavaju čitanje i razumijevanje pročitanog. Važno da informacija u tekstu je razumljiva osobama s disleksijom i da ju mogu obrađivati, pohraniti u pamćenje i koristiti pri učenju.

Takvu preradu tekstova radili smo na radionici u Bragi, a sudionici su naučili kako pomoći osobama s disleksijom da pročitaju i razumiju tekst.

Građa lagana za čitanje, za osobe s disleksijom, ima poseban način izrade, pri čemu se mora poštovati priroda ovog poremećaja, odnosno poštovati pravila jezičnih teškoća koje imaju

osobe s disleksijom (sintaksa, morfologija, semantika, fonologija i pragmatika). Građu izrađuju logopedi u suradnji s knjižničarima. Tako ostvaruju motivaciju za čitanje i pomažu pri odabiru pisane građe koju treba prilagoditi. Logobiblioterapija je početak suradnje ovih struka, u cilju opismenjavanja osoba s disleksijom i mijenjanja njihovih stavova prema čitanju.

Na konferenciji u Bragi svi su se složili kako je nužno proizvoditi građu laganu za čitanje, a posebno izraditi školske udžbenike koji u sebi imaju sadržaje pisane i građom laganom za čitanje. Ne slažu se s izdavanjem posebnih udžbenika za djecu s teškoćama u razvoju. U svijetu to postaje praksa, a nadam se da će u budućnosti naša djeca s disleksijom u školama imati isto tu sreću.

Željka Butorac, prof.logoped

Uz dopuštenje autora donosimo izlaganje iz Brage- Portugal 19.07.-22.07.2009. sa XVI Europske konferencije o čitanju

Kulju Pirjo i Nieminen Lea- Finska: **Veza između ranog jezičnog razvoja i genetske disleksije**

Budući da se disleksija obično dijagnosticira kada dijete u školi pokaže probleme u čitanju i pisanju, znanstvenici su se počeli baviti mogućim ranim indikatorima disleksije. Unazad nekoliko desetljeća, razvojna se disleksija tretira kao problem lingvističkih sposobnosti koje se manifestiraju kao teškoće u čitanju. To je razlog, zašto se proučavanje

ranih naznaka disleksije fokusira na rani jezični razvoj.

Najpopularnije objašnjenje za teškoće u čitanju je slabo fonološko procesuiranje ali prepoznati su i morfo-sintatički problemi. U našoj prezentaciji kombinirat ćemo ta dva mišljenja, i pratit ćemo fonološki i morfo-sintaktički razvoj desetero finske djece u dobi od 30 mjeseci. Ta je prezentacija dio projekta *Jyvaskyla Longitudinal Study of Dyslexia* u kojem je praćen razvoj 200 djece od rođenja do njihove desete godine. Polovica ispitane djece ima obiteljsku predispoziciju za disleksiju.

Istraživanje ranog fonološkog razvoja djece fokusirano je na sposobnost izvođenja strukture riječi. Te sposobnosti su djelomično analizirane, s tim da je naglasak bio na hijerarhijsku i autosegmentnu strukturu riječi.

Morfo-sintaktički razvoj djece bio je ocijenjen na bazi strukturne složenosti. Cilj je bio otkriti stvarnu, multidimenzionalnu morfo-sintaktičku složenost i otkriti strukturne razlike između dječjih iskaza.

U našoj prezentaciji prikazat ćemo razvojne puteve desetero djece, s posebnim naglaskom na moguće fonološke i morfo-sintaktičke rane indikatore disleksije.

Suradnja Hrvatske udruge za disleksiju i OŠ Rapska

Osnovna škola Rapska nalazi se u istočnom dijelu grada Zagreba. Školu pohađa oko 500 učenika i relativno je

dobro opremljena. Nastavni kadar je veoma stručan, a škola je upravo proslavila svoju 70. obljetnicu rada.

Školu pohađaju i dvadeset petero romske djece koja nedovoljno poznaju hrvatski jezik i imaju dosta problema u svladavanju nastavnog gradiva. U nižim razredima, uz ostale govorno-jezične teškoće prisutan je i problem specifičnih teškoća tipa: disleksija i disgrafija.

Škola nema u svom stručnom timu logopeda koji bi svojim stručnim djelovanjem pomogao u svladavanju govorno-jezične problematike za sve učenike, pa tako i za djecu romske populacije.

Školski odbor u zajednici s Učiteljskim vijećem tražio je rješenje.

Škola se obratila Hrvatskoj udruzi za disleksiju i zajedničkim dogovorom upućen je zahtjev Gradskom uredu za obrazovanje. Gradski ured je zahtjev prosljedio Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa -Uprava za predškolski i školski odgoj, koja je nadležna za rješavanje, otvaranje radnog mjesta edukacijsko-rehabilitacijskog suradnika.

Vijećnici Gradske skupštine gospođa Vesna Brezić i Nura Ismailovska (gradska zastupnica), aktivno su se uključile u rješavanje problematike. Gospođa Nura Ismailovska u zajednici s predstavnikom Roma iz Zagreba, posjetili su osobno OŠ Rapska i zajedno s ravnateljem škole detaljno se upoznali s problematikom, te obećali da će se u okviru svojih mogućnosti uključiti u rješavanje problema.

HUD će u suradnji s OŠ Rapska organizirati u tijeku 2010 g. predavanje za Učiteljsko vijeće pod naslovom

Govorno-jezična problematika djece školske dobi.

Nadamo se da će Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa pozitivno riješiti problem i da će otvoriti mjesto stručnog suradnika-logopeda, koji će pomoći učiteljima i direktno raditi s učenicima koji imaju govorno-jezične probleme.

Nada Lovrić, prof. psiholog

Evaluacija projekta Disleksija u srednjoj školi

Hrvatska udruga za disleksiju dobila je 2009.g. donaciju od Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje za projekt **Disleksija u srednjoj školi**. Preporučili su nam edukaciju u strukovnim školama za koje se zna da imaju najviše učenika sa specifičnim teškoćama učenja. Kontaktirali smo s 11 srednjih škola: Veterinarska, Prehrambeno-tehnološka, Graditeljsko-tehnička, Drvodjeljska, Geodetsko-tehnička, Elektrostrojarska, Poljoprivredna, Strojarsko-tehnička, Prirodoslovna, Škola za cestovni promet i Obrtničko i industrijsko graditeljska škola. Profesori srednjih škola pokazali su velik interes za predavanje i radionicu. Bilo je 378 sudionika. Profesori nisu znali koliki broj djece njihove škole ima specifične teškoće učenja, a u Obrtničko i industrijsko graditeljskoj školi čak spominju 30%. Zadovoljni su edukacijom i spoznali su kako malo znaju o djeci s disleksijom i disgrafijom. U anketi su napisali da će sada biti tolerantniji i više će razumjeti i suosjećati s tom djecom, a i

prilagođavat će im nastavu i
ispitivanje.

Stanislava Leljak-Turžanski, prof. logoped

Najavljena događanja u 2010.g.

Belgium- Bruges: European dyslexia Association
3. All European Dyslexia Conference, 22.-24. travnja 2010
See: www.dyslexia.eu.com

HUD

Hrvatska udruga za disleksiju
Kampus Borongaj (ERF)
Borongajska cesta 87 f
10000 Zagreb

tel: 01/2457-000, fax: 01/2333-360
091/568-1009
(dežurstvo srijedom od 18 do 19 sati)
žiro račun 2390001-1100134271
web stranica: www.hud.hr

BILTEN IZDAJE:

Hrvatska udruga za disleksiju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Zagreb, Kampus Borongaj, Borongajska cesta 87 f
Urednica: Stanislava Leljak-Turžanski, predsjednica
Uredništvo: Ružica Lončar, dopredsjednica
Gordana Baričević Nada Lovrić
Dragica Slavić Ljiljana Petrovski
Mirjana Lenček
Izlazi 2 puta godišnje. Naklada 200 primjeraka.

BILTEN JE BESPLATAN

*Ugodne Božićne
blagdane i uspješnu
2010. godinu želi
Vam
Hrvatska udruga za
disleksiju*